

Jeanne Demessieux in de St-Janskerk

Zo heeft nu ook Gouda, dank zij het wondermoole kerk-orgel van de St. Jan het voorrecht gehad, de vermaarde Parijse organiste Jeanne Demessieux in eigen omgeving te mogen beluisteren in haar ongeëvenaard orgelspel. Na de goed verzorgde en geslaagde concerten van het afgelopen seizoen was dit het hoogtepunt, de climax bij uitnemendheid. Maar waarin schuilt nu eigenlijk dit uitzonderlijke, dit bijzonder boeiende, dat elke bezoeker, geschoold of niet direct aangrijpt? In vele toonaarden is er over dit spel geschreven, doch de kern ligt, zoals in een artikel van ons blad van Maandag j.l. reeds werd genoemd, in de pelling van alle gevoelsdiepten. Hierin schuilt haar grootheid. Technisch meesterschap, virtuositeit, ritme en gevoel voor juiste belichting stellen haar boven-

dien in staat tot de kunst van het uitbeelden te geraken. In de registratie geen vermengen van kleuren, maar wel een lichte achtergrond, waartegen felle kleuren in alle verscheidenheid worden geplaatst.

Een Toccata in F van Johan Seb. Bach kreeg direct al prachtige tegenstellingen tussen staccato en legato-passages.

Een Concerto in G van Händel werd in alle delen als het ware aanschouwelijk en begrijpelijk gemaakt, waardoor het luisteren bijna geen inspanning vereist. Heerl. mooi hierin waren het rustig voornamen Larghetto en het sprankelende met veel vaart gespeelde Allegro. Schumann's Etude werd teer aangevoelde romantiek, terwijl in de Grande Fantasia van Franz Liszt de virtuositeit wonderen deed. Onvergetelijk zal de tot slot gespeelde „Improvisatie" blijven. Een thema voor deze improvisatie gaf Willem Huisman, de organist van de St.-Janskerk. Uit dit vrij ontwikkelde gegeven werd door Jeanne Demessieux een magistraal werk opgebouwd. Steeds viel het thema te beluisteren in deze boeiende compositie, die voortstuwde naar een alles bekronend hoogtepunt.

De belangstelling voor dit prachtige concert was groot, doch zal bij een eventuele herhaling nog aanmerkelijk groter zijn.

J. J. J.

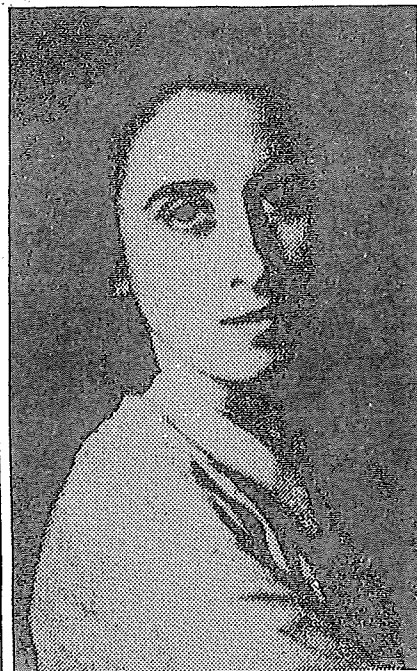
Heb. Vrije V. V. V. V.

JEANNE DEMESSIEUX, een Franse organiste van allure

„Het publiek is overal gelijk"

(Van een onzer verslaggevers)

JEANNE DEMESSIEUX, een organiste van zeer bijzondere kwaliteiten, maakt thans voor de derde maal een tournee door Nederland, maar wie zou veronderstellen dat zij dan ons land wel enigszins kent, vergist zich. 's Ochtends

JEANNE DEMESSIEUX

geacht. Zij doet overigens wel meer onmogelijke dingen, want wanneer ze speelt heeft ze altijd schoenen met hoge hakken aan waarmee ze toch geen pedaal mist!

Haar bagage gedurende een tournee bevat geen muziek. Een buitengewoon muzikaal geheugen stelt haar in staat alles uit het hoofd te spelen, ook tijdens een serie concerten in Parijs, waarbij ze een overzicht van de orgelliteratuur uit alle tijden gaf en in totaal vijftienhonderd bladzijden muziek heeft gespeeld. Dat Bach haar voorkeur heeft is voor een organiste niets bijzonders, maar ook de geheel andere klankkleuren die César Franck en Tournemire, die zij een impressionist noemt, op het orgel hebben bereikt, boeien haar sterk.

Veel stelt ze zich van deze derde Nederlandse concertenserie voor, omdat die haar de gelegenheid geeft in kerken te spelen en de „ambiance de cathédrale" die zij liefheeft in ruime mate zal verschaffen, hoewel het haar spijt dat de kerkorgels haar repertoire zeer beperken, zodat ze bepaalde van haar eigen composities niet zal kunnen uitvoeren. Langzamerhand is het gesprek weer zeer technisch geworden, haar vingers spelen voortdurend met de toetsen van het orgel en terwijl ze achter het klavier zit te vertellen zoeken haar voeten een pedaal; toch blijft het merkwaardig wanneer na een „au revoir" deze charmante Française weer geheel organiste wordt en zakelijk de registratie gaat noteren van het orgel, dat zij vanavond zal bespelen.

Mg. Handelsblad

komt zij in een stad aan, de middag gebruikt zij om de registratie van het orgel dat zij zal bespelen te bestuderen, 's avonds geeft zij haar concert, de nacht wordt in een hotel doorgebracht en de volgende morgen reist zij naar een andere plaats, waar het evenzo gaat. En als ze dan negen dagen achtereenvolgens in negen steden van ons land haar recitals zal hebben gegeven, vertrekt ze met de nachttrein naar Parijs, omdat ze daar de volgende avond weer moet spelen.

Jong is ze, en men kan zich moeilijk voorstellen dat zij, 28 jaar oud, nu al een grote faam heeft verworven, een symphonie heeft geschreven en orgelétudes die door hun moeilijkheid berucht zijn en dat zij als eerste vrouw toestemming heeft gekregen om het orgel van Westminster Abbey in Londen te bespelen. Twaalf jaar van haar leven heeft ze doorgebracht als leerlinge van Marcel Dupré, de grootmeester van de Franse organisten-school en acht uur per dag heeft ze aan haar studie gewijd.

Jeanne Demessieux is zeer Frans en met de vlotheid, haar landaard eigen, praat ze over haar leven als musicienne en haar tournees door West-Europa. Het doet haar veel genoegen weer in Nederland te kunnen spelen omdat ze aan de prachtige achttiende-eeuwse orgels, die men hier in zo groot aantal vindt, de beste herinneringen bewaart. In Frankrijk zijn de orgels meestal electrisch en hebben ze een eenvoudige registratie. Maar het zware spelen op onze kerkorgels wordt volledig goedge maakt door de prachtige klank van de oude instrumenten en daarom treedt ze hier graag op.

OF ze een voorkeur heeft voor het concertpubliek van een bepaald land? Helemaal niet; het publiek is overal gelijk, het is als één levend wezen, als een geheel aanwezig en heeft een atmosfeer waarvoor zij zeer gevoelig is en die ze nodig heeft om het beste te geven dat ze heeft. Ze is het liefst alleen op het orgel wanneer ze speelt en bedient bijna altijd zelf de registers, ook op orgels waar dat vrijwel onmogelijk wordt

Jeanne Demessieux

Gisteravond had een vrij grote schare „orgelminnaars" het voorrecht een orgelrecital van de Parijse organiste Jeanne Demessieux, gegeven op het orgel van de Pieterskerk, mede te beleven.

Wij schrijven met nadruk mede te beleven omdat wij liever niet in de trant van de impressario van Jeanne Demessieux, spreken van een „artistieke sensatie" (zij het ook van hoger orde) veroorzaakt door het Parijse orgelwonder uit de school van Marcel Dupré.

Zeker, dit orgelspel is tot in de kleinste details geperfectioneerd en dat kan ook niet anders wanneer men bedenkt dat deze organiste, na een vooropleiding als begaafd zeventienjarig meisje aan het conservatorium te Montpellier begonnen, haar studie voortzette aan het Parijse conservatorium in de orgelklasse van Marcel Dupré.

Bij het verlaten van het conservatorium werd haar de eerste prijs voor

orgel benevens een tweede prijs voor compositie toegekend; hierna volgde nog een vijfjarige studie bij Dupré, ten einde haar grote talent tot volledige ontplooiing te brengen.

Het gisteravond in de Pieterskerk gegeven orgelconcert was een technische prestatie, die aan het ongehoorde grenst; zij die het orgel van de Pieterskerk, met zijn zware speelaard, bespeeld hebben, weten dat naast de psychische inspanning, die een goede vertolking van de grote orgelwerken vergt, een grote dosis fysiek uithoudingsvermogen voorhanden dient te zijn.

Het spel van deze organiste is echter oneindig veel meer dan een technische prestatie.

Wat voor ons dit concert tot een belevenis maakte was de goede, weldadige sfeer waarin dit orgelspel zich openbaart; hier is de fabelachtige techniek volkomen dienstbaar gemaakt aan de muziek!

Jeanne Demessieux in Pieterskerk

SUPERIEURE ORGELKUNST, MAAR...

Wellicht als gevolg van het feit, dat wij gerekend hadden op een avond, waarop de beroemde Parijse, jeugdige, organiste Jeanne Demessieux veel zou laten horen van het specifieke Franse moderne idioom en het niet deed, werd haar concert van gisteravond in de Pieterskerk voor ons persoonlijk gedeeltelijk tot een teleurstelling. Of zij zulks niet heeft aangedurfd, omdat het Barokorgel daartoe — althans in ideale zin — geen gelegenheid biedt, is natuurlijk een vraag.

Doch zelfs een werk van haar grote leermeester Dupré bleef achterwege en zo moest helaas veel interessants verborgen blijven.

Nu bracht Jeanne Demessieux Bach's weinig gespeelde Toccata in C (Band III), Händel's Concerto en sol mineur, Franck's derde koraal, een Triptique (Prélude, Adagio en Fugue) van eigen hand en een improvisatie op een niet bijster interessant thema, haar opgegeven door de organist van de Pieterskerk.

Welnu: genoeg om ook thans weer onder de indruk te komen van de superieure orgelkunst van deze organiste.

Wéér viel de vlekkeloze techniek, de gaafheid en helderheid der stemvoering, het ongehoorde speelse gemak en de zeldzaam virtuose precisie te bewonderen.

Een virtuositeit, die toch steeds een nobel karakter behoudt!

Doch daarnevens leek de inspiratie deze avond op de achtergrond te staan, zodat de algemene indruk er wel een was van grote correctheid, zonder dat

Hier was iemand aan het woord die, wars van elf effectbejag, ons bovenal in geestelijk opzicht iets, neen, veel te zeggen heeft; dit is in een tijd als de onze, waarin de „prestatie" veelal gaat boven de geestelijke waarden, een verblijvend teken!

Jeanne Demessieux begon haar concert met een grootse en weldoordachte vertolking van de Toccata, Adagio en Fuga van J. S. Bach, die wel het hoogtepunt van de avond vormde; in dit werk viel vooral de sobere, maar bovenal kleurrijke registratie te bewonderen.

Met grote eerbied en toewijding heeft de organiste al haar technisch kunnen in dienst van dit kunstwerk gesteld.

Naast een orgelconcert van Händel, dat qua registratie verrassende klankkleuren bracht en technisch met groot raffinement gespeeld werd (pedaal staccato!) vermeldde het programma het 3e koraal van César Franck.

Het orgel van de Pieterskerk, of beter gezegd het „barok-orgel", leent zich niet voor de interpretatie van Franck's werken; men mist te zeer de typisch „Franse tongstemmen" en door het ontbreken van de zwelkast, is men niet in staat de vereiste nuanceverschillen te realiseren.

Ondanks het feit dat de organiste woekerde met de registratie-mogelijkheden, kon de klank niet geheel bevredigen.

De „Triptique" van Jeanne Demessieux, bestaande uit: Prélude (chant Grave), Adagio (chant intérieur) en Fugue (Chant de joie) is een werk van gewijd karakter, waaruit een sfeer van geestelijke blijheid en verheven rust spreekt. Deze compositie getuigde ook qua vertolking in de karakteristieke registratie van originaliteit en vakmanschap.

Het concert werd besloten met een zeer geslaagde improvisatie op een thema van Leo Mens, waarvoor de organiste de Passacaglia-vorm koos, gevolgd door een fuga. P. U.

Heb. Vrije Volk

nochtans van een electriserende, viberende spanning gesproken kon worden. Sublim was de gedifferentieerde registratie in Händel, zoals men deze zelden of nooit hoort, in tegenstelling tot die in de sober gehouden Franck, aan wie door de Nederlandse organisten een sterker kleurenrijkdom verleend wordt.

Wie heeft gelijk? Jeanne Demessieux zal het wel van Dupré weten en deze heeft Franck gehoord: zij zal het dus vermoedelijk wel bij het rechte eind hebben.

Eerlijk gezegd is de Triptique van de concertgeefster ons qua geestelijke inhoud — speciaal der Prélude en het Adagio — tegengevallen. Dat leek ons nog een vruchteloos zoeken, al is er compositorisch vermogen. Het beste was de fugatische „Chant de joie", zuiver en logisch van bouw, zonder de quasi interessante „vondsten" der eerste delen, die intussen nog te zeer de buitenkant raakten.

De improvisatie was ontegenzeggelijk een voorbeeld van voortreffelijke theoretische kennis, maar te zeer „schablonen", dan dat zij ons diep kon treffen. Zo is dit concert van Jeanne Demessieux niet geworden, wat wij er ons — na haar uitermate boeiend debuut in onze stad van verleden jaar — van voorgesteld hadden.

Hetgeen niet wegneemt, dat zij zich ook thans een organiste betoonde, die de orgeltechniek tot in detail en schier ongeëvenaard beheerst!

R.D.H.

Peids Dagblad